

LGBT İDEOLOJİSİNİN NORMALLEŞME SÜRECİ VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

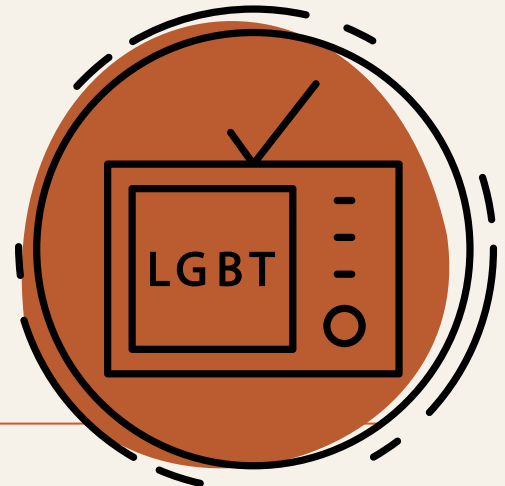
LGBT ideolojisinin normalleşmesi, toplumsal kabulün zamanla arttığı bir süreci kapsar. Normalleşme sürecinin ise birçok farklı bileşeni bulunur. Temel unsurlar arasında hukuk, psikiyatri, medya ve eğitim gibi toplumu etkileyen alanlarda LGBT destekçisi politikaların hakimiyet kurması yer alır.

Bu yazıda, LGBT ideolojisinin normalleşme sürecine odaklanarak, özellikle film ve dizilerdeki temsiliyeti inceleyeceğiz.

LGBT Hareketinin Medyada Görünürlüğü Nasıl Başladı?

Amerika'da, 1934'ten 1968'e kadar üretilen filmlerin ahlaki içeriğini düzenleyen bir dizi kural vardı. **Hays Code (Hays Yasaları)** adı verilen bu uygulama başta Hollywood olmak üzere Amerika sinema yapımcıları ve dağıtımçıları tarafından uygulanıyordu.

Bu kurallara göre, küfür, müstehcenlik, ırkçı hakaretler ve eşcinsellik temsiliyeti yapmak yasaktı.

Hays yasaları, şiddet, suç, madde kullanımı, ahlaksızlık gibi belirli konuların ekranda nasıl gösterilmesi gerektiğini gösteren ayrıntılı talimatlar içeriyordu [1].

Hays yasalarının uygulandığı otuz yıllık süre zarfında birkaç nadir eşcinsel karakter işlense de bu karakterler genellikle kötü bir profile sahipti. 1970'lerde eşcinsel hareketin yükselişi, sinemada LGBT ve queer temsiliyetini artırmaya başladı.

1980'lerde AIDS krizinin patlak vermesi, LGBT aktivistlerinin görünürlük mücadelesini derinden etkiledi. Hastalığın yalnızca eşcinsel erkeklerde görülmesi ve toplum sağlığını tehdit etmesi, hareketin olumlu imaj oluşturma çabalarını zora soktu.

Basın, "eşcinsel vebası", "eşcinsel kanseri", "gey virüsü" gibi ifadelerle hastalığı manşetlere taşıırken, eşcinseller toplum sağlığını tehdit eden bir krizle anılmaya başlandı.

İlk LGBT Medya Gözlem Örgütü: GLAAD

Medyada pozitif görünürlük sağlama amacı güden aktivistler, 1985 yılında **GLAAD** adlı oluşumu hayata geçirdi.

Kuruluşun ilk önceliği, basına müdahale ederek AIDS hastalığının eşcinsellerle ilişkilendirilmesini önlemek ve genel olarak eşcinsellere yönelik daha hoşgörülü bir dil kullanımını teşvik etmektir.

Zaman içinde etki alanı dizi ve film sektörünü de kapsayacak şekilde genişletildi.

Bugün GLAAD, LGBT ideolojisinin pozitif temsilini arttırmak üzere birçok girişimde bulunuyor. Bu girişimlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- "Medya Ödülleri Gecesi" adı verilen ve adeta bir LGBT dostu tören olarak organize edilen etkinliklerde ünlü isimleri ağırlayarak toplumda sempati uyandırmayı amaçlıyor.
- "Sosyal Medya Güvenlik Endeksi" projesiyle X, Instagram ve TikTok gibi platformlara, LGBT karşıtı içerikleri kısıtlama veya sansürleme yönünde baskı yapıyor.

- “Stüdyo Sorumluluk Endeksi” projesiyle Amazon, Netflix, Paramount, Walt Disney, Warner Bros. ve bunların yapım şirketlerini (ör. Hulu, Marvel, Pixar, 20th Century) LGBT temsiliyeti açısından değerlendiriyor ve notlandırıyor.
- “Kabulün Hızlandırılması” başlıklı raporla medyada LGBT temsiliyetinin kamuoyu üzerindeki etkisini ölçerek adeta yıllık performans raporu sunuyor.

Bu projeler, medya ve eğlence sektörünün LGBT ideolojisini küresel ölçekte yaymak için bir araç haline getirildiğini açıkça gösteriyor.

Film ve Dizilerde Farklı LGBT Temsil Türleri

LGBT karakterlerin film ve dizilerde temsil edilme biçimi, toplumun bu topluluğa yönelik algısını şekillendiren önemli bir unsurdur.

Farklı yöntemlerle ekrana taşınan bu temsiller, genellikle negatif algıları yıkma ve eşcinsellik, transseksüellik gibi durumları normalleştirme amacı taşır. İşte bu temsil biçimlerinden bazıları:

1- Karikatürize temsil: LGBT karakterlerin, özellikle de eşcinsel erkeklerin efemine bir tavırla şaka yollu olarak diğer karakterlere sarkıntılık eden bir profille tasvir edilmesidir. Ryan Reynolds'ın başrolde olduğu Deadpool karakterini buna örnek gösterebiliriz.

2- Trajedi ve mağduriyet: LGBT topluluğunun zorlayıcı yaşam koşulları, ayrımcılık ve şiddet gibi olumsuzluklar üzerinden mağdur profilinde gösterilmesidir. Örneğin, 1993 yapımı Philadelphia filminde AIDS taşıyan bir eşcinselin hayatı merkeze alınarak, LGBT karakterleri canlandırma noktasında ana akım stüdyolarda bir ilk gerçekleştirilmiş oldu.

3- Karşı cinsiyet gibi giyinme (cross-dressing) üzerinden temsil: Karakterlerin kendi cinsiyeti dışında karşı cinse özgü kıyafetler giyerek tasvir edilmesidir. Bu tasvir, özellikle çizgi filmlerde ve Güney Kore dizilerinde sıkça rastlanan bir temsil türüdür. Bu türe örnek olarak hepimizin yakından tanıdığı Bugs Bunny'yi gösterebiliriz. Her fırsatta kadın kılığına giren ve birçok sahnede erkek karakterleri dudağından öpen bu tavşan açıkça cross-dressing ve queer temsili taşır.

4- Queerbaiting: Bir karakterin LGBT olabileceğini ima eden sahnelere veya açıklamalara yer verildiği ancak hikayede bunu doğrulayacak veya reddedecek somut bir durum olmadığı temsil türüdür. Çoğunlukla LGBT kitlesinin ilgisini çekmek üzere kullanılır.

5- Geriye dönük temsil: Yapımcıların belirli karakterlerin LGBT olduğunu sonradan açıklaması durumudur [2]. J.K. Rowling, geriye dönük temsilin modern öncüsüdür. 2007 yılında, Harry Potter serisinin son kitabı yayımlandıktan sonra, Rowling Albus Dumbledore'un başından beri eşcinsel olduğunu açıklamıştı. Benzer şekilde Matrix filminin senaristleri, yıllar sonra filmin bir “trans anlatısı” olduğunu açıklamıştı.

6- Pozitif temsil: Eşcinsel ilişkilerin normal karşılandığı, aile ve arkadaş çevresi tarafından teşvik edildiği bir ortamın tasvir edilmesidir. Bu tasvirlerde, LGBT karakterler genellikle başarılı, uyumlu ve pozitif bir imaja sahiptir. Mağdur ve kurban rolünün aksine eşcinseller “azınlık” statüsünden çıkarılarak toplumun bir parçası olarak gösterilir.

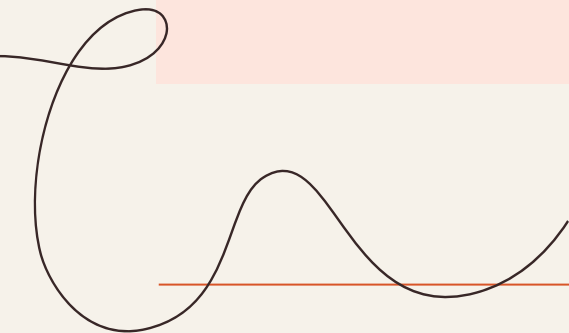
7- Queercoding / Queer kodlama: LGBT karakterlerin dolaylı yollarla temsil edilmesidir. Özellikle geçmişte, sansürün olduğu dönemlerde bu yöntem yaygın bir temsil biçimiydi. Ancak bugün de finansal kaygılardan dolayı şirketler bu yönteme başvurmaya devam ediyor. 1991 yapımı Güzel ve Çirkin filminde görev alan eşcinsel animatör, Gaston ve LeFou arasında bir eşcinsellik iması oluşturmuştu. Aynı animatör, Aslan Kral filmindeki Scar karakteri üzerinde de çalışarak filmde queer temsiliyeti oluşturmuştu.

LGBT Temsilîyetinin Önemi Nedir?

Medya, toplumsal algıların şekillenmesinde en etkili araçlardan biridir. Bu özelliğiyle LGBT hareketi için vazgeçilmez bir strateji alanı haline gelmiştir. Hareket, medyanın gücünü fark ederek, kendi söylemlerini yaymak ve toplumsal algıyı şekillendirmek için medya platformlarını etkin bir şekilde kullanma yoluna gitmiştir.

Medya ne kadar kapsayıcı olursa toplumsal kabulün de o kadar artacağı inancıyla hareket edilmiştir. Özellikle popüler kültürde LGBT karakterlere yer verilmesi, diziler, filmler ve reklamlar aracılığıyla LGBT yaşam biçimlerinin sıradanlaştırılması gibi stratejiler ideolojinin toplumsal normlara entegre edilmesini hızlandırmıştır.

Zamanla bu yaklaşım, LGBT temalı film ve diziler aracılığıyla bir "yumuşak güç" stratejisine dönüşmüştür.

Yumuşak güç, bir ideolojinin, kültürün veya değerın zorlayıcı değil, cazip bir şekilde yayılması anlamına gelir. LGBT temalı film ve diziler, bu stratejiyi etkili bir şekilde kullanmış ve LGBT lehine toplumsal dönüşüm sürecini başlatmıştır. İnsanların duygusal bağ kurarak izlediği karakterler, toplumda daha geniş kesimler üzerinde LGBT ideolojilerini normalleştiren bir etki bırakmıştır.

LGBT Temsiliyetinin Toplumsal Algılar Üzerindeki Etkisi

LGBT temalı yapımlar, toplumsal algıları dönüştürme potansiyeline sahiptir. Nitekim bu konuda yürütülen araştırmalar, dizi ve filmlerde eşcinsel karakterlerin daha fazla yer almasının toplumsal kabulü artırdığını ortaya koymaktadır.

Örneğin, 2015 yılında yapılan bir çalışma, eşcinsel olmayan izleyicilerin televizyonda eşcinsel karakterlere daha sık maruz kaldığında, eşcinsel haklarına karşı tutumlarının olumlu yönde değiştiğini göstermiştir [3]. 2017 yılında gerçekleştirilen bir başka araştırma ise, olumlu temsillere maruz kalan izleyicilerin eşcinselliğe karşı daha kabullenici bir tutum sergilediklerini ve bu konuda öğrenmeye daha istekli olduklarını ortaya koymuştur [4].

GLAAD tarafından 2020 yılında yapılan bir araştırma ise, queer temsiline toplumdaki queer kişilerin kabul oranını %45'e kadar artırdığını ileri sürmektedir [5].

Medyada LGBT karakterlerin artan görünürlüğü, heteroseksüel izleyicilerin LGBT konusundaki tutumlarını değiştirmekte etkili olmuştur. Bu, medyanın sadece eğlence amaçlı değil aynı zamanda sosyal değişimi teşvik etme amacı taşıyan bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Öte yandan, maruz kalınan içeriklerin genç nesilde cinsel tutum ve davranışları etkileyebileceği araştırmalarla ortaya konmuştur.

Dizilerin, ergenlerin cinsel tutum ve davranışlarının gelişiminde oynadığı rol üzerine yapılan bir araştırma, televizyonda yoğun şekilde cinsel içerikli yayınlara maruz kalan ergenlerin bir sonraki yıl cinsel ilişkiye girme oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir [6].

Eşcinsel davranış biçimlerinin normalleştirildiği içerikler de benzer etkilere sebep olmaktadır. **Sadece 2021 yılında her 5 filmde 1'inde LGBT karakter yer almıştır [7].**

Bu içeriklere maruz kalan çocuklar anlam dünyalarında karmaşa yaşamakta ve eşcinselliğe karşı hoşgörü, kabul, merak veya tepkisizlik gibi birçok farklı reaksiyon geliştirmektedir.

Kaynaklar

[1] Rosenfeld, Jordana. "Hays Code". Encyclopedia Britannica, 30 Oct. 2024, <https://www.britannica.com/art/Hays-Code>. Accessed 18 December 2024.

[2] Kaur, Tessa. "Queer Representation in Media: The Good, the Bad, and the Ugly." Heckin Unicorn, 14 Oct. 2023, <https://heckinunicorn.com/blogs/heckin-unicorn-blog/queer-representation-in-media-comprehensive-list-breakdown-lgbt?srsltid=AfmBOopD6Ej7S0c5vGlyPAzldcHqJvPK-89iwb-ogag73EurMZT5ws3G&cy=TRY>.

[3] Bond, B. J., & Compton, B. L. (2015). Gay On-Screen: The Relationship Between Exposure to Gay Characters on Television and Heterosexual Audiences' Endorsement of Gay Equality. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 59(4), 717–732. <https://doi.org/10.1080/08838151.2015.1093485>

[4] Gonta, Gabby et al. "Changing Media and Changing Minds: Media Exposure and Viewer Attitudes Toward Homosexuality." *Journal of Communication Research* 5 (2017): 5.

[5] “Procter & Gamble and GLAAD Study: Exposure to LGBTQ Representation in Media and Advertising Leads to Greater Acceptance of the LGBTQ Community.”

GLAAD, 27 May 2020,

<https://glad.org/releases/procter-gamble-and-glad-study-exposure-lgbtq-representation-media-and-advertising-leads>.

[6] Collins, Rebecca L. “Media multitasking: Issues posed in measuring the effects of television sexual content exposure.” *Communication methods and measures* vol. 2,1 (2008): 65-79.

doi:10.1080/19312450802063255

[7] Yurcaba, Jo. “1 in 5 Studio Films Included an LGBTQ Character in 2021, GLAAD Report Finds.” *NBC News*, 16 Dec. 2022, <https://www.nbcnews.com/nbc-out/out-pop-culture/1-5-studio-films-included-lgbtq-character-2021-glaad-report-finds-rcna61872>.